

پژوهش‌های
پزشکی

نویسندگان: وحید یوسفی نژاد^۱، ابراهیم قادری^۲
استاد راهنما: دکتر احمد قاضی زاده^۳

بررسی نگرش دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان نسبت به پژوهش و عوامل مؤثر بر آن در سال ۱۳۷۹

چکیده:

اهمیت پژوهش و تحقیق در توسعه کشورها و دستیابی آنان به استقلال و رشد در تمامی زمینه‌ها امری انکار ناپذیر است و البته تمام کشورهای پیشرفته توسعه خود را مدیون پژوهش و پژوهشگران خود می‌دانند. به همین دلیل این کشورها در تخصیص منابع مالی و انسانی برای انجام امور پژوهشی از هیچ تلاشی فروگذاری نمی‌کنند. با توجه به اینکه برنامه‌ریزی در امر پژوهش برای دانشجویان و جلب مشارکت بیشتر آنها بدون شناخت نگرشها، نیازها، علایق و توقعات آنها و همچنین شناخت عوامل مؤثر بر مشارکت در پژوهشها غیر ممکن است. مطالعه از نوع مقطعی، توصیفی-تحلیلی است. حجم نمونه ۳۹۱ نفر و روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی منظم بود. ابزار اندازه‌گیری پرسشنامه کتبی بود که در اختیار دانشجویان قرار گرفت. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، در بخش توصیف، از جداول و نمودارها و جهت تحلیل، اطلاعات به نرم‌افزار آماری SPSS Win وارد و از طریق آزمون X^2 محاسبه گردید.

بر اساس یافته‌های این طرح ۸۶/۷٪ از جامعه آماری نسبت به پژوهش نگرش مثبت داشتند، ۳۰/۲٪ از جامعه آماری در انجام فعالیتهای تحقیقاتی مشارکت داشتند. بین نگرش نسبت به پژوهش و شرکت در طرح‌های تحقیقاتی، جنس، گروه‌های سنی، عضویت در کمیته تحقیقات دانشجویی، گذراندن کارگاه روش تحقیق، خودارزیابی علمی رابطه معنی داری وجود نداشت. ۱۰/۱٪ از جامعه آماری در کمیته تحقیقات دانشجویی عضویت داشتند. بین شرکت در طرح‌های تحقیقاتی و گذراندن کارگاه روش تحقیق ($P=0.009$) و توانایی استفاده از مدل‌های ($P=0.001$) و توانایی استفاده از منابع خارجی ($P=0.002$) و آشنایی به زبان انگلیسی ($P=0.004$) رابطه معنی دار وجود داشت. بین نگرش نسبت به پژوهش و اعتقاد به اینکه اساتید بهترین وسیله جهت تشویق برای دانشجویان جهت انجام تحقیق هستند، رابطه معنی دار وجود داشت ($P=0.001$). بین نگرش نسبت به پژوهش و اعتقاد به این که صرف زمان در فعالیتهای تحقیقاتی موجب رکود علمی دانشجو نمی‌شود رابطه معنی داری وجود داشت ($P=0.00$). بین نگرش نسبت به پژوهش و اعتقاد به نیاز به تبلیغات بیشتر در جهت علاقمند کردن دانشجویان به پژوهش رابطه معنی داری وجود داشت ($P=0.00$). بیشترین عامل مؤثر مطرح شده برای شرکت در فعالیتهای تحقیقاتی توسط جامعه آماری داشتن علاقه و انگیزه شخصی بود.

در کل باید ذکر کرد با تلاش در جهت ارتقای توانایی‌های لازم برای شرکت در طرح‌های تحقیقاتی از طرف مسوولین دانشگاه و کمیته تحقیقات دانشجویی و همچنین فراهم کردن امکانات مورد نیاز و از سوی دیگر با حضور موثرتر اساتید در بخش پژوهش به عنوان عوامل مشوق دانشجویان و تقویت کمیته تحقیقات دانشجویی با توجه به نقش مثبت بدست آمده برای این کمیته در تحقیق حاضر، می‌توان گام مؤثری را در به فعلیت رساندن نگرش مثبت موجود در میان دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان نسبت به پژوهش، برداشت.

لغات کلیدی: پژوهش، دانشجویان، نگرش

مقدمه:

کشورها در تخصیص منابع مالی و انسانی برای انجام امور پژوهشی از هیچ تلاشی فروگذاری نمی‌کنند. با توجه به مطالب گفته شده لازم به ذکر نیست که مسئله پژوهش در دانشگاهها که محل آرایه و تولید علم هستند از چه اهمیتی برخوردار است تا جایی که دانشگاه بدون پژوهش مفهوم و جایگاه ندارد. دانشگاه علوم پزشکی

اهمیت پژوهش و تحقیق در توسعه کشورها و دستیابی آنان به استقلال و رشد در تمامی زمینه‌ها امری انکار ناپذیر است و البته تمام کشورهای پیشرفته توسعه خود را مدیون پژوهش و پژوهشگران خود می‌دانند و به اهمیت پژوهش در پیشبرد اهداف توسعه ملی خود پی‌برده‌اند، به همین دلیل این

^۱ دانشجوی سال ششم پزشکی دانشگاه علوم پزشکی کردستان
^۲ دانشجوی اینترن دانشگاه علوم پزشکی کردستان
^۳ دکتری آمار و عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی کردستان

گرفت، لازم به ذکر است که در بخش سنجش نگرش مطالعه از مقیاس لیکرت استفاده شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، در بخش توصیف، از جداول و نمودارها و جهت تحلیل، اطلاعات به نرم‌افزار آماری SPSS Win وارد و از طریق آزمون X^2 محاسبه گردید.

نتایج:

۸۶/۷٪ از جامعه آماری نسبت به پژوهش نگرش مثبت داشتند و تنها ۱۰/۸٪ دارای نگرش منفی به پژوهش بودند. ۷۷/۹٪ از ایشان علاقمند به انجام فعالیتهای تحقیقاتی بودند (جدول شماره ۱). بین نگرش نسبت به پژوهش و علاقمندی به پژوهش رابطه معنی دار وجود داشت ($P=0.000$).

۳۰/۲٪ از جامعه آماری در زمینه طرح های تحقیقاتی مشارکت داشته اند که از این درصد بیشترین نوع فعالیت مربوط به پرسشگری با ۳۹/۳٪ بود و ۱۳/۷٪ نیز به صورت مجری فعالیت نموده اند. بین نگرش نسبت به پژوهش و شرکت در طرح های تحقیقاتی در جامعه آماری رابطه معنی داری یافت نشد (جدول شماره ۲).

۱۰/۱٪ از جامعه آماری در کمیته تحقیقات دانشجویی عضویت داشتند و ۷۷/۳٪ از جامعه آماری وجود کمیته تحقیقات دانشجویی را مفید دانسته اند (جدول شماره ۳). ۲۴/۳٪ از جامعه آماری توانایی باز خوانی اطلاعات از مدلاین را داشته اند و تنها ۸/۸٪ از جامعه آماری کارگاه روش تحقیق را گذرانده بودند و از نظر آشنایی به زبان انگلیسی ۴۳/۴٪ از جامعه آماری میزان آشنایی خود را به زبان انگلیسی کم و ۵۲/۲٪ آن را در حد ترجمه متون و تنها ۴/۴٪ میزان آشنایی خود را به زبان انگلیسی را در حد بسیار خوب ذکر کرده بودند. یافته های مطالعه نشان میدهد که بین نگرش نسبت به پژوهش و عضویت در کمیته تحقیقات دانشجویی، شرکت در طرح های تحقیقاتی، گذراندن کارگاه روش تحقیق، خود ارزیابی علمی و فاکتورهای دیگر همچون جنس و گروههای سنی رابطه معنی داری وجود نداشت.

کردستان که اکنون حدود اولین دهه از تأسیس خود را پشت سر می‌گذارد نیز از این قضیه مستثنی نیست، هر چند که انجام فعالیتهای پژوهشی در این دانشگاه از سال ۱۳۷۴ به طور جدی دنبال شده است ولی برنامه‌ریزیهای بهتر و وسیعتری در جهت نیل به سمت انجام تحقیقات وسیعتر و مشارکت تمامی اساتید و بویژه دانشجویان لازم می‌نماید زیرا خوشبختانه قشر جوان دانشگاهی در تمام دانشگاهها به اهمیت مساله پژوهش پی برده‌اند و علاقمندان در طرحهای پژوهشی مختلف شرکت می‌نمایند و همین حضور آنها انتظارات زیادی را برای مسوولان و مدیران سیستم پژوهشی دانشگاه ایجاد کرده است، بنابراین برنامه‌ریزیهای منسجم، کارآمد و درازمدت برای مشارکت بیشتر قشر جوان اهمیت ویژه‌ای دارد و باید در برنامه ریزی معاونتهای پژوهشی مد نظر قرار گیرد.

با توجه به اینکه برنامه‌ریزی در امر پژوهش برای دانشجویان و جلب مشارکت بیشتر آنها بدون شناخت نگرشها، نیازها، علایق و توقعات آنها و همچنین شناخت عوامل مؤثر بر مشارکت در پژوهشها غیر ممکن است، لزوم انجام پژوهش در این زمینه برای شناخت نگرشهای دانشجویان نسبت به پژوهش و ابعاد مختلف آن امری ضروری بنظر می‌رسد.

روش مطالعه:

مطالعه از نوع مقطعی، توصیفی- تحلیلی است. جامعه آماری کل دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان در سال ۱۳۷۹ که در هنگام انجام تحقیق در دانشگاه مشغول به تحصیل بوده‌اند، روش نمونه گیری طبقه‌بندی شده منظم و حجم نمونه ۳۹۱ نفر بوده است. ابزار اندازه‌گیری پرسشنامه کتبی بود که در اختیار دانشجویان قرار گرفت.

در ابتدای امر جهت یکنواخت کردن پرسشنامه‌ها و تصحیح اشکالات احتمالی در پرسشنامه تهیه شده، پرسشنامه‌ای در اختیار ۲۰ نفر از دانشجویان قرار گرفت تا مورد پیش‌آزمون قرار گیرد و سپس پرسشنامه‌های اصلی توسط پرسشگران در اختیار دانشجویان قرار گرفت و پس از تکمیل اطلاعات حاصله استخراج و مورد تجزیه و تحلیل قرار

جدول شماره ۱: توزیع فراوانی علاقمندی انجام فعالیتهای تحقیقاتی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان در سال ۱۳۷۹

به انجام فعالیتهای تحقیقاتی علاقه‌ای ندارم	فراوانی	درصد
کاملاً مخالفم	۱۵۸	۴۰/۶
مخالفم	۱۴۶	۳۷/۵
نظری ندارم	۲۷	۹/۶
موافقم	۴۲	۱۰/۹
کاملاً موافقم	۷	۱/۹
جمع	۳۹۰	۱۰۰

نمی‌دهند. همچنین ۷۶/۲٪ از جامعه آماری معتقد بودند که مسوولین دانشگاه امکانات انجام فعالیتهای تحقیقاتی را فراهم نکرده‌اند.

طبق نتایج طرح در امتیاز دهی که توسط جامعه آماری در زمینه عوامل موثر در شرکت دانشجویان در فعالیتهای تحقیقاتی انجام شده بود سه عامل زیر به ترتیب اولویت انتخاب شده بودند:

- ۱- داشتن علاقه و انگیزه شخصی.
 - ۲- در دسترس بودن منابع مطالعاتی.
 - ۳- اختصاص بودجه و دریافت هزینه.
- ۵۲/۶٪ از جامعه آماری بهترین محل را برای پژوهش، سطح جامعه ذکر کرده‌اند.

جدول شماره ۲: توزیع فراوانی نوع نگرش دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان نسبت به پژوهش در سال ۱۳۷۹.

نگرش	فراوانی	درصد
مثبت	۳۳۹	۸۶/۷
منفی	۳	۰/۸
بی‌تفاوت	۴۹	۱۲/۵
جمع	۳۹۱	۱۰۰

در گروهی که در فعالیتهای تحقیقاتی مشارکت داشته‌اند، بین شرکت در طرح‌های تحقیقاتی و گذراندن کارگاه روش تحقیق ($P=0.009$) و توانایی استفاده از مدلاین ($P=0.001$) و توانایی استفاده از منابع خارجی ($P=0.002$) و آشنایی به زبان انگلیسی ($P=0.004$) رابطه معنی‌دار وجود داشت. ۷۷/۴٪ از جامعه آماری اساتید را بهترین وسیله جهت تشویق دانشجویان برای انجام فعالیتهای تحقیقاتی ذکر کرده‌اند و بین نگرش نسبت به پژوهش و اعتقاد به اینکه اساتید بهترین وسیله جهت تشویق دانشجویان جهت انجام تحقیق هستند، رابطه معنی‌دار وجود داشت ($P=0.001$).

۵۳٪ از جامعه آماری حجم زیاد مطالب درسی را به عنوان عامل بازدارنده در انجام فعالیتهای تحقیقاتی ذکر کرده‌اند، اما ۶۸/۹٪ از ایشان معتقد بوده‌اند که صرف زمان برای فعالیتهای تحقیقاتی موجب رکود علمی نمی‌شود که بین نگرش نسبت به پژوهش و اعتقاد به این که صرف زمان در فعالیتهای تحقیقاتی موجب رکود علمی دانشجویان نمی‌شود رابطه معنی‌داری وجود داشت ($P=0.000$). ۹۱/۵٪ از جامعه آماری انجام تبلیغات در زمینه تحقیقات دانشجویی را لازم دانسته‌اند، همچنین بین نگرش نسبت به پژوهش و اعتقاد به نیاز به تبلیغات بیشتر در جهت علاقمند کردن دانشجویان به پژوهش رابطه معنی‌داری وجود داشت ($P=0.000$).

۶۵٪ از جامعه آماری معتقد بوده‌اند که مسوولین دانشگاه به آموزش روش تحقیق به دانشجویان اهمیت

برای انجام فعالیتهای تحقیقاتی یکسری از توانایی ها از قبیل گذراندن کارگاه روش تحقیق ، توانایی استفاده از مدلین ، توانایی استفاده از منابع خارجی و آشنایی به زبان انگلیسی مورد نیاز می باشند که با توجه به نتایج بدست آمده بین شرکت در طرح های تحقیقاتی و این توانایی ها و همچنین بین عضویت در کمیته تحقیقات دانشجویی و این توانایی ها رابطه معنی دار وجود داشت و از سوی دیگر بین شرکت در طرح های تحقیقاتی و عضویت در کمیته تحقیقات دانشجویی نیز رابطه معنی دار وجود داشت که این امر نشانگر نقش مفید کمیته تحقیقات دانشجویی در این مورد است. یافته های مطالعه نشان میدهد که بین نگرش نسبت به پژوهش و عضویت در کمیته تحقیقات دانشجویی ، شرکت در طرح های تحقیقاتی ، گذراندن کارگاه روش تحقیق ، خود ارزیابی علمی و فاکتورهای دیگر همچون جنس و گروههای سنی رابطه معنی داری وجود نداشت ، که در اکثر موارد با نتایج طرح انجام شده در دانشگاه علوم پزشکی سمنان توسط عزیزاده همخوانی داشت.

یکی از یافته های معنی دار دیگر وجود نقش اساتید بعنوان بهترین وسیله برای تشویق دانشجویان جهت انجام تحقیق بود که این یافته بیش از پیش اهمیت نقش اساتید را در گسترش امر تحقیق خصوصاً در میان دانشجویان ثابت می نماید و با نتیجه حاصل در طرح انجام شده در دانشگاه علوم پزشکی سمنان توسط عزیزاده نیز همخوانی دارد و نقش اساتید به عنوان عامل کلیدی در ایجاد انگیزه و همچنین عاملی مشوق و تبلیغی جهت انجام تحقیق توسط دانشجویان، مطرح می شود .

یکی از عوامل موثر دیگر بر نگرش نسبت به پژوهش و در حقیقت به فعلیت درآوردن آن مساله زمان بری فعالیتهای تحقیقاتی و به تبع آن احتمال ایجاد مشکلات درسی است که با توجه به نتایج طرح در حالیکه ۵۳٪ از جامعه آماری حجم زیاد مطالب درسی را به عنوان عامل بازدارنده در انجام فعالیتهای تحقیقاتی ذکر کرده اند ، اما ۶۸/۹٪ از ایشان معتقد بوده اند که صرف زمان برای فعالیتهای تحقیقاتی موجب رکود علمی نمی شود که بین نگرش نسبت به پژوهش و اعتقاد به این که صرف زمان در فعالیتهای تحقیقاتی موجب رکود علمی دانشجو نمی شود رابطه معنی داری وجود داشت ($P = 0.000$)، که این نتایج با نتایج

جدول شماره ۳: توزیع فراوانی مفید دانستن کمیته تحقیقات دانشجویی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان در سال ۱۳۷۹.

درصد	فراوانی	وجود مرکز پژوهشهای علمی دانشجویی مفید نیست
۳۸/۵	۱۴۸	کاملاً مخالفم
۴۰/۱	۱۵۴	مخالفم
۱۲/۸	۴۹	نظری ندارم
۵/۵	۲۱	موافقم
۳/۱	۱۲	کاملاً موافقم
۱۰۰	۳۸۴	جمع

در زمینه علاقمندی به مشارکت در انواع طرحهای تحقیقاتی ، این علاقمندی در جامعه آماری به مشارکت در طرحها به ترتیب زیر بوده است :

تحقیقات بیمارستانی ، آزمایشگاهی ، کتابخانه ای ، سیستم بهداشتی ، RCT ، فرهنگی و دینی. همچنین بر طبق نتایج این مطالعه جامعه آماری مشکلترین بخش تحقیق را به ترتیب انتخاب عنوان ، بررسی متون و آنالیز ذکر کرده اند.

بحث :

درصد بالای ۸۶/۷٪ نگرش مثبت نسبت به پژوهش در جامعه آماری نشانگر وجود زمینه های ذهنی مناسب در قشر جوان دانشگاهی نسبت به مقوله پژوهش است. بر طبق نتایج طرح بین نگرش نسبت به پژوهش و شرکت در طرح های تحقیقاتی در جامعه آماری رابطه معنی داری یافت نشد ، که این موضوع نشان می دهد در بین داشتن نگرش مثبت و علاقمندی تا به فعلیت رساندن این نگرش و علاقمندی فاصله ای تقریباً وسیع وجود دارد و یکسری عوامل بر آن تاثیر گذار هستند که باید بدست آمده و مورد کارشناسی قرار گیرند تا با بر طرف نمودن این موانع بتوان درصد بیشتری از نگرشهای مثبت را به فعلیت در آورد.

تحقیق انجام شده در دانشگاه علوم پزشکی شیراز توسط مولا ونبوی زاده همخوانی دارد بدین ترتیب که در آن تحقیق ۷۲٪ از جامعه آماری به فواید تحصیلی انجام تحقیقات اعتقاد داشته اند، که این موضوع می تواند نیاز به مکمل بودن پژوهش و آموزش را بیش از پیش واضح ساخته و نیاز به توجه بیشتر و بذل دقت بیشتر در زمینه ارتقا وضعیت پژوهش را مشخص می سازد.

از عوامل موثر دیگر در نگرش و به فعلیت در آوردن آن مساله تبلیغات و ایجاد جاذبه برای دانشجویان است که این امر را در یک بخش اساتید بر عهده دارند و در بخش دیگر نیز بر عهده مسوولین دانشگاه و خصوصاً کمیته تحقیقات دانشجویی است. که در کل با توجه به نظر ۹۱/۵٪ جامعه آماری در زمینه نیاز به تبلیغات در طرح حاضر و همچنین آماری که در زمینه نقش اساتید مطرح شد، می توان گفت که اساتید و کمیته تحقیقات دانشجویی در این میان می توانند بهترین وسیله برای انجام تبلیغات در زمینه پژوهش و جذب دانشجویان به این مقوله باشند و باید گام موثرتری را در این زمینه برداشته و دقت بیشتری مبذول دارند.

۶۵٪ از جامعه آماری معتقد بوده اند که مسوولین دانشگاه به آموزش روش تحقیق به دانشجویان اهمیت نمی دهند که این مساله کاملاً با درصد پایین افرادی که کارگاه روش تحقیق را گذرانده اند همخوانی دارد، همچنین ۷۶/۲٪ از جامعه آماری معتقد بودند که مسوولین دانشگاه امکانات انجام فعالیتهای تحقیقاتی را فراهم نکرده اند که این امر نیز به عنوان یک عامل موثر در عدم به فعلیت رسیدن مناسب نگرش مثبت نسبت به پژوهش مطرح است و نشان دهنده نیاز به توجه هر چه بیشتر مسوولین دانشگاه به آموزش روش تحقیق و فراهم کردن امکانات فعالیتهای پژوهشی برای آنان است.

اگر جمع بندی در زمینه عوامل موثر در به فعلیت در آوردن نگرش مثبت نسبت به پژوهش یعنی مشارکت در طرح های تحقیقاتی به عمل آوریم باید ذکر کرد که نقش عواملی چون توانایی های مورد نیاز در کارهای تحقیقاتی (روش تحقیق، مدلین و...)، نقش اساتید به عنوان عامل مشوق و تبلیغی، همچنین نقش کمیته تحقیقات دانشجویی به عنوان عامل تبلیغی و محل تجمع نیروهای علاقمند و

فعال و از همه مهمتر فراهم کردن امکانات آموزشی در زمینه پژوهش و اختصاص بودجه، همگی در تحقیق انجام شده به اثبات رسیده و نیازمند طراحی راه حلهای مورد نیاز در زمینه هر کدام از عوامل است تا با بر طرف شدن کاستی ها و نقص ها در این زمینه و همچنین به کار گیری اصول مدیریتی و آموزشی بهتر و صحیح تر بتوان بیش از پیش نگرش مثبت نسبت به پژوهش را به مراحل عمل نیز وارد ساخت و عملاً افراد مستعد و علاقمند به انجام امور تحقیقاتی نیز بپردازند.

با توجه به اینکه جامعه آماری بهترین محل را برای پژوهش سطح جامعه ذکر کرده اند این امر نشان دهنده اعتقاد دانشجویان به اهمیت انجام طرحهای تحقیقاتی در سطح جامعه می باشد که این امر با سیاستهای معاونت پژوهشی وزارتخانه بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در مورد طرحهای HSR نیز همخوانی داشته و می تواند نیروی بالقوه ای را برای انجام اینگونه طرحها فراهم نماید. یکی دیگر از نتایج بدست آمده در این طرح، نتایجی بود که در رابطه با کمیته تحقیقات دانشجویی و یکسری عوامل و توانایی ها، بدست آمد که به قرار زیر است:

بین عضویت در کمیته تحقیقات دانشجویی و شرکت در طرحهای تحقیقاتی ($P=0.000$)، گذراندن کارگاه روش تحقیق ($P=0.001$)، توانایی استفاده از منابع و ژورنالهای خارجی ($P=0.000$)، میزان آشنایی به زبان انگلیسی ($P=0.000$) و همچنین رشته تحصیلی ($P=0.000$) رابطه معنی دار وجود داشت که با توجه به نتایج بدست آمده در این قسمت و اینکه یکی از اهداف کمیته تحقیقات دانشجویی ارتقای این توانایی ها است، میتوان نتیجه گرفت که این کمیته در دستیابی به این اهداف موفق بوده و توانسته است سطح این توانایی ها را ارتقا دهد یا از طرف دیگر کسانی که این توانایی ها را داشته اند در این کمیته گرد هم آمده و فعالیت می نمایند که در هر صورت با توجه به نقش موثر این عوامل در به فعلیت رسیدن نگرش مثبت نسبت به پژوهش و نقشی که کمیته تحقیقات دانشجویی نیز در این زمینه ایفا می نماید، نیاز به تقویت هر چه بیشتر کمیته تحقیقات دانشجویی را مطرح می سازد.

در پایان باید ذکر کرد با توجه به اینکه نقش عواملی همچون اساتید، کمیته تحقیقات دانشجویی، وجود امکانات

منابع:

- ۱- دکتر کوشان فرزانه. بررسی عملکرد اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی کردستان در حوزه های آموزشی-پژوهشی و خدماتی در سال تحصیلی ۷۷-۱۳۷۶.
- ۲- معاونت پژوهشی و بهداشتی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی. تحلیل وضعیت پژوهش و تحقیقات علوم پزشکی کشور در ماه ۱۳۷۷.
- ۳- معاونت پژوهشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی. تحلیل وضعیت پژوهش و تحقیقات علوم پزشکی کشور به همراه عملیاتی نمودن سیاستهای استراتژیک تیر سال ۱۳۷۸.
- ۴- دکتر کریمی یوسف. روانشناسی اجتماعی. چاپ چهارم، تیر ماه ۱۳۷۲.
- ۵- فلاین برگ اتو، ترجمه کاروان علی محمد. روانشناسی اجتماعی. چاپ هفتم، جلد ۲.
- ۶- مهاجری محمد سعید، محبوب نیا محمد. بررسی علل و عوامل موثر در عدم روی آوری دانشجویان به تحقیق و امور پژوهشی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بوشهر.
- ۷- مولا اشکان، نبوی زاده علی، توکلی علیرضا. عوامل موثر در فعالیتهای تحقیقاتی دانشجویان محقق دانشکده پزشکی شیراز در سال ۱۳۷۸.
- ۸- علیزاده اردشیر. بررسی عوامل موثر بر علاقمندی به تحقیق در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی سمنان ۱۳۷۴-۱۳۷۶.
- ۹- رزم کن علی، مولا اشکان. بررسی فاکتورهای دخیل در روند تحقیقات دانشجویی و تاثیر این عوامل بر نگرش دانشجویان پزشکی نسبت به این تحقیقات، شیراز تابستان ۱۳۷۹.

و نقش مسوولین و کسب توانایی های لازم جهت مشارکت در امور پژوهشی در طرح حاضر به اثبات رسیده است، با برنامه ریزی صحیح توسط مسوولین و معاونت های دانشگاه خصوصاً معاونت های پژوهشی و آموزشی در درجه اول باید اساتید دانشگاه را هر چه بیشتر در این زمینه فعال نموده و با برگزاری کلاسها و کارگاه های آموزشی، توانایی های لازم را جهت شرکت در فعالیت های پژوهشی ارتقا داد و از سمت دیگر با تقویت کمیته تحقیقات دانشجویی به عنوان جایگاه رسمی فعالیت های تحقیقاتی دانشجویی و با توجه به نقش مثبت بدست آمده برای این کمیته در تحقیق حاضر و همچنین با فراهم کردن امکانات لازم جهت انجام طرح های تحقیقاتی توسط مسوولین در سطح دانشگاه، گام موثری را در حرکت بسوی به فعلیت رساندن نگرش مثبت موجود در میان دانشجویان نسبت به پژوهش، برداشت تا با این فعلیت بخشی قدم بزرگی در راه حرکت بسوی خود کفایی علمی و اقتصادی کشور برداشته شود.

سپاسگزاری:

انجام این مطالعه بدون همکاری و مساعدت بزرگوارانی که نامشان را متذکر می شویم ناممکن می نمود. از عنایت دوستانه، همکاری خالصانه و بذل دقت بی شائبه شان کمال سپاسگزاری را داریم.

۱- همکاران اصلی محترم طرح:

خانمها: نازیلا درویشی، مژده بهرامرضایی

و آقای صیاح حسینی

۲- خانمها و آقایان:

آمنه قادری، آناهیتا قادریپوری، فاضل شریعتی، سردار محمدپور، مجید حیدری، داراب ظهیری، فواد رحیمی، آرام خالدیان، مریم جامه شورانی، بیان ملکی، شهین محمدی، سپیده شیخ رشی، ریحانه یوسفی، معصومه افشاری راد، پرستو ناصری، پروین خسروپور، لیلی زاهدی، فاطمه مرتضی پور، شلیر صالحی، نسرين عبادی دوستان عزیزمی که ما را در مرحله اجرایی طرح همراهی نمودند.